

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Ersättningssystemet som baserar sig på lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel föreslås bli utvidgat så att en person som står särskilt nära den som har omkommit till följd av brott i vissa fall skall ha rätt till ersättning för lidande som åsamkats personen på grund av att denne mist en närstående. Förslaget hänför sig till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av skadeståndslagen, som har avlåtit till Riksdagen samtidigt med denna proposition.

I propositionen föreslås även att det i vissa fall skall vara möjligt att enligt prövning betala ersättning av statsmedel för personskada till följd av brott som har begåtts utanför Finland, även om vistelsen utomlands inte berott på arbete, studier eller annan därmed jämförbar omständighet.

För att avlägsna oklarheten vad gäller om-

fattningen av ersättningsmyndighetens rätt till information föreslås att i lagen tas in en bestämmelse om statskontorets rätt att av domstolen få behövliga rättegångshandlingar för att utreda och avgöra saken också i sådana fall då det är fråga om sekretessbelagda handlingar. Dessutom föreslås att i lagen skall ingå en uttrycklig bestämmelse om att statskontoret inte är bundet av domstolens avgörande i skadeståndsfrågan när det beviljar ersättning av statsmedel.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 1999 och avses bli handlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft samtidigt med de ändringar som föreslås i regeringens proposition med förslag till ändring av skadeståndslagen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Nuläge och föreslagna ändringar	3
1.1. Skador som skall ersättas	3
1.2. Skadeståndsdomens betydelse vid bestämmande av ersättning av statsmedel ...	3
1.3. Ersättning för skada till följd av brott som begåtts utomlands	4
1.4. Statskontorets rätt att få information	4
2. Propositionens verkningar	5
2.1. Ekonomiska verkningar	5
2.2. Verkningar i fråga om personal	6
3. Beredningsskeden	6
3.1. Statsminister Paavo Lipponens regeringsprogram	6
3.2. Initiativ av riksdagens biträdande justitieombudsman	6
3.3. Beredningen av propositionen	6
4. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	6
DETALJMOTIVERING	7
1. Lagförslaget	7
2. Närmare bestämmelser	9
3. Ikraftträdande	9
LAGFÖRSLAGET	10
BILAGA	12

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Skador som skall ersättas

Enligt lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/1973, nedan *brottsskadlagen*) har den som blivit föremål för ett brott rätt att få ersättning av statsmedel för den skada som denne lidit till följd av brottet. Ersättningssystemet för brottsskador är till sin natur sekundärt, vilket innebär att ersättning betalas med stöd av brottsskadlagen endast till den del den skadelidande inte erhåller ersättning från annat håll.

Till den som lidit personskada betalas ersättning enligt brottsskadlagen för sjukvårdskostnader och andra av skadan orsakade utgifter, för sveda och verk samt för lyte eller annat varaktigt men. Dessutom betalas ersättning av statsmedel för minskning i inkomst eller uppehälle samt för sedvanliga bruksföremål, glasögon och tandprotes som skadats i samband med personskada. Har personskadan orsakats genom ett brott mot frihet eller genom ett sedlighetsbrott, skall ersättning betalas till offret också för lidande till följd av brottet. För sakskada till följd av brott betalas i allmänhet inte ersättning av statsmedel.

Till riksdagen har i samband med denna proposition avlåtits en proposition med förslag till lag om ändring av skadeståndslagen (RP 116/1998 rd). I propositionen föreslås att i skadeståndslagen (412/1974) skall tas in en bestämmelse, enligt vilken en närstående person till den som har omkommit i vissa fall skall kunna betalas ersättning för lidande till följd av dödsfallet. Ersättning kan enligt förslaget betalas till en person som stod den omkomne särskilt nära, förutsatt att dödsfallet har orsakats uppsåtligen eller av grov oaktsamhet och att dömande av ersättning med beaktande av samtliga omständigheter anses vara skäligt.

En närstående till den som har omkommit och som tilldöms ersättning för lidande till följd av dödsfallet har i allmänhet ingen möjlighet att få ersättning från en försäkring eller något annat ersättningssystem som kommer i första hand. För att utveckla ersättningssystemet för brottsskador och för att förbättra närstående ersättningsberättigades ställning föreslås att den nya ersättningsfor-

men som föreslås bli fogad till skadeståndslagen skall omfattas av ersättningssystemet för brottsskador. I annat fall blir den ersättningsberättigade i allmänhet helt utan ersättning, om den ersättningsskyldige visar sig vara medellös.

Den ersättningsform som föreslås bli fogad till skadeståndslagen är ny i finsk skadeståndsrätt, varför det är svårt att bedöma beloppet av eller den genomsnittliga storleken på de ersättningar som årligen kommer att ersättas med statsmedel. Med tanke på statsekonomi är det dock nödvändigt att de ekonomiska verkningarna av de föreslagna ändringarna kan bedömas med rimlig noggrannhet innan förslagen genomförs. Beloppet av de ersättningar som betalas av statsmedel med stöd av brottsskadlagen har stigit ansevärt under de senaste åren och de kostnader som föranleds av ersättningssystemet kan av statsekonomiska orsaker för närvarande inte utökas genom att utvidga kretsen av ersättningsbara skador. Därför föreslås att det fastställs en övre gräns för den ersättning som beviljas en närstående till den som har omkommit. I brottsskadlagen ingår också för närvarande bestämmelser om maximibeloppet, bl.a. för den ersättning som betalas för person- och saksador.

Enligt förslaget kan av statsmedel betalas i ersättning högst 20 000 mark inom ramen för den nya ersättningsformen. Maximibeloppet skall höjas vart tredje år i motsvarighet till förändringen av penningvärdet. När man fått praktisk erfarenhet av reformen kan man senare överväga om det med avseende på statsekonomi finns förutsättningar för en större höjning av maximibeloppet.

1.2. Skadeståndsdomens betydelse vid bestämmande av ersättning av statsmedel

I brottsskadlagen finns ingen bestämmelse om vilken betydelse en dom som domstolen meddelat i ett brottmål skall tillmätas vid prövningen av den ersättning som beviljas med stöd av brottsskadlagen. Enligt gängse bruk har man ansett att den myndighet som beviljar ersättningen i dessa fall är bunden av domstolens avgörande vad gäller gärningens straffrättsliga bedömning, men inte när den bestämmer om ersättningen.

Ersättningssökande har i vissa fall antagit att den ersättning som dömts ut i domstolsbehandlingen alltid betalas till motsvarande belopp av statsmedel då förutsättningarna för beviljande av ersättning enligt brottsskadelagen uppfylls. För att undvika sådana missförstånd är det motiverat att ta in en uttrycklig bestämmelse om vilken betydelse domstolens ersättningsavgörande skall tillmätas vid bestämmande av den ersättning som betalas av statsmedel. Även riksdagens biträdande justitieombudsman har tagit ett initiativ och tillställt justitieministeriet ett förslag angående detta i oktober 1995.

I brottsskadelagen föreslås ingå en bestämmelse som fastställer gängse praxis. Ersättningsmyndigheten skall också i fortsättningen vara bunden av domstolens avgörande endast till den del det är fråga om brottmålets straffrättsliga bedömning. Vidmakthållande av gängse praxis är motiverat förutom på grund av ersättningssystemets karaktär också på grund av enhetligheten hos den ersättningspraxis som bygger på brottsskadelagen. Brottoffren skall i princip ha rätt att av statsmedel erhålla lika stor ersättning för skador av samma typ, oberoende av hur stor skadan är enligt domstolens bedömning. Att ersättningsmyndigheten också i fortsättningen skall ha en självständig prövningsrätt är motiverat också därför att ersättningsyrkanden som den åtalade medgivit i sin helhet i regel inte utreds i domstolsförfarandet, även om den yrkande ersättningen klart och tydligt vore alldeles för stor. I princip är det viktigt att ersättningsmyndigheten också i sådana fall av statsmedel kan bevilja en ersättning som motsvarar den faktiska skadan.

I praktiken märks ersättningsmyndighetens självständiga prövningsrätt närmast i sådana fall då av statsmedel betalas ersättning för sveda och verk, lyte och annat varaktigt men eller lidande. Eftersom storleken på sådana ideella skador inte kan mätas i pengar på ett objektivt sätt, kan ersättningsmyndigheten med fog bedöma storleken på den skada som skall ersättas på ett sätt som avviker från domstolens avgörande.

1.3. Ersättning för skada till följd av brott som begåtts utomlands

Finland har år 1990 tillträtt den europeiska konventionen om ersättning åt offer för våldsbrott (FördrS 8/1991). Konventionen bygger på principen om att varje konven-

tionsstat är skyldig att ersätta skador till följd av brott som begåtts inom dess territorium. En person som varaktigt bor i Finland kan sålunda i allmänhet erhålla ersättning för personskada till följd av brott som begåtts i en annan konventionsstat enligt det ersättningssystem som tillämpas i staten i fråga. Alla europeiska stater har dock inte anslutit sig till konventionen.

Med stöd av brottsskadelagen ersätts i enlighet med den princip som framgår av konventionen i allmänhet endast sådana skador som orsakats genom brott som begåtts i Finland. En personskada till följd av brott som begåtts utomlands kan ersättas av statsmedel, om den skadelidande varaktigt bor i Finland. Vidare förutsätts att hans vistelse utomlands har berott på arbete, studier eller annan därmed jämförbar omständighet. En skada som någon lidit på en sedvanlig semesterresa ersätts inte av statsmedel enligt brottsskadelagen närmast därför att man rimligen bör kunna förutsätta att för sådana har tecknats t.ex. en reseförsäkring.

Bestämmelserna gällande brottsskadelagens tillämpningsområde är så strikta att ersättning inte har utgivits t.ex. för skada som orsakats genom brott som har begåtts på en passagerarfärja som trafikerar en rutt på Östersjön, om färjan när brottet begicks befann sig utanför Finlands territorialvatten, även om skadan i övrigt haft anknytning till Finland.

Brottsskadelagens tillämpningsområde föreslås bli utvidgat så att ersättning kan utges enligt ersättningsmyndighetens prövning för personskada till följd av brott som har begåtts utomlands, även om den skadelidandes vistelse utomlands inte berott på arbete, studier eller annan därmed jämförbar omständighet. Ersättningsmyndigheten kan från fall till fall bedöma om betalning av full eller partiell ersättning av statsmedel är motiverad i det enskilda fallet, även om skadan orsakats genom ett brott som har begåtts utanför Finland. I den föreslagna lagen har nämnts omständigheter som bör beaktas när förutsättningarna för ersättning övervägs. En av förutsättningarna föreslås vara hur nära anknytning fallet har till Finland.

1.4. Statskontorets rätt att få information

Om ersättning för brottsskador ansöks skriftligen hos statskontoret. Om saken behandlats i domstol, skall till ansökan fogas

de handlingar som tillkommit i domstolsbehandling. I praktiken är det dock vanligt att ansökan tillställs statskontoret utan tillbörliga bilagor. För att påskynda behandlingen av bristfälliga ansökningar beställer statskontoret domstolshandlingarna ofta direkt av domstolen i stället för att uppmana sökanden att komplettera sin ansökan.

Enligt gällande lag är det oklart om domstolen får lämna sådana handlingar till statskontoret som den har förordnat att hemlighållas. Vid vissa domstolar har man ansett det vara möjligt att till statskontoret lämna handlingar som skall hemlighållas, medan andra domstolar har tolkat lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/1951) så att handlingar som sekretessbelagts inte får lämnas utan partens uttryckliga samtycke. I praktiken har detta lett till att statskontoret inte ens har framställt någon begäran om att få sådana handlingar som domstolen förordnat att skall hemlighållas, utan i stället uppmanat sökanden att komplettera sin ansökan. I sådana fall är behandlingen ofta långsammare på grund av kompletteringsförfarandet än behandlingen av sådana ansökningar till vilka det inte ansluter sig något sekretessbelagt material.

För att klargöra den rådande situationen föreslås att i brottsskadelagen skall tas in en bestämmelse om att statskontoret på begäran skall ha rätt att av domstolen få de handlingar som är nödvändiga för att utreda och avgöra ett ersättningsärende, oberoende om de sekretessbelagts eller inte. Ändringen kan effektivisera behandlingen av ersättningsansökan i sådana fall där de handlingar som tillkommit i domstolsbehandlingen förklarats hemliga. Lämnandet av sådana handlingar som skall hemlighållas till statskontoret äventyrar inte hemlighållandet av känsliga uppgifter, eftersom tystnadsplikt gäller i vilket fall som helst för statskontorets tjänstemän beträffande de uppgifter som de fått kännedom om i samband med behandlingen av brottsskadeansökningar.

Förslaget innebär ingen förändring vad gäller sökandens skyldighet att till sin ansökan bifoga handlingarna gällande domstolsbehandlingen och övrig utredning som statskontoret förutsätter. För sådana rättegångshandlingar som behövs för att behandla ett brottsskadeärende vid statskontoret uppbärs ingen avgift enligt 7 a § 2 mom. förordningen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters presta-

tioner (774/1993). Frågan om huruvida en sökande som lämnat en bristfällig ansökan skall uppmanas att komplettera den eller om statskontoret skall sköta inhämtande av behövliga handlingar blir, precis som för närvarande, beroende av statskontorets prövning. Det ligger i sökandens intresse att alltid se till att alla behövliga handlingar fogas till ansökan, eftersom komplettering av ansökan gör att behandlingen drar ut på tiden, oberoende av hos vem komplettering begärs.

2. Propositionens verkningar

2.1. Ekonomiska verkningar

Ersättning för lidande till en närstående person

I propositionen föreslås att den ersättning som med stöd av den föreslagna ersättningsbestämmelsen i skadeståndslagen tilldöms en närstående till den omkomne skall omfattas av ersättningssystemet för brottsskador. Det är svårt att bedöma ändringens ekonomiska effekter, eftersom såväl kretsen av dem som är berättigade till ersättning samt nivån hos de ersättningar som döms ut skall bli beroende av rättspraxis enligt förslaget till ändring av skadeståndslagen. Det är dock betydligt lättare att bedöma effekterna, om för den ersättning som betalas av statsmedel fastställs ett maximibelopp.

I Finland begås årligen 150—180 brott mot liv eller andra motsvarande gärningar till följd av vilka en närstående person till den omkomne kan ha rätt att erhålla ersättning för lidande. Enligt en försiktig bedömning uppskattas domstolarna årligen döma ut ersättning på basis av skälighetsprövning i ca 20—25 fall. Vanligen tilldöms sannolikt en eller högst två närstående personer ersättning i varje enskilt fall, varvid årligen högst 40 personer kommer att ha rätt till ersättning. En närstående person skall endast i undantagsfall ha rätt till ersättning på grund av försäkring eller annat ersättningssystem som kommer i första hand. Om man utgår från att det genomsnittliga beloppet som ersätts av statsmedel är 10 000—20 000 mark, utgör totalbeloppet för ersättningarna årligen 0,8—1 miljoner mark utgående från de grunder för vilka redogjorts ovan. Om inget maximibelopp fastställs för den ersättning som utges av statsmedel, kommer de kostnader som ersättningssystemet för brottsska-

dor föranleder staten att öka betydligt mer i och med reformen.

Utvidgandet av brottsskadelagens tillämpningsområde

Enligt propositionen skall brottsskadelagens tillämpningsområde utvidgas så att av statsmedel skall betalas ersättning för vissa sådana brottsskador som orsakats genom brott som har begåtts utomlands och för vilka enligt gällande lag inte betalas någon ersättning. I praktiken skall ersättningsystemet omfatta enstaka skador som har en mycket nära anknytning till Finland. På grund av det ringa antalet sådana fall har reformen uppenbarligen ingen betydande verkan med avseende på statsekonomi.

2.2. Verknningar i fråga om personal

Utvidgandet av brottsskadelagens tillämpningsområde i enlighet med propositionen kommer att öka antalet ersättningsansökningar per år med några tiotals ansökningar. Det ringa merarbete som ökningen i fråga om antalet ansökningar kommer att medföra kan skötas utan en utökning av den personal som behandlar ersättningsärenden. Genomförandet av de föreslagna ändringarna kommer sannolikt heller inte att förlänga de genomsnittliga behandlingstiderna för brottsskadeansökningar.

3. Beredningsskeden

3.1. Statsminister Paavo Lipponens regeringsprogram

Statsminister Paavo Lipponens regeringsprogram tar upp förbättrandet av brottslovens ställning som ett mål för regeringen.

3.2. Initiativ av riksdagens biträdande justitieombudsman

Riksdagens biträdande justitieombudsman föreslog i oktober 1995 i sitt brev till justitieministeriet att brottsskadelagen skall ändras så att av lagen uttryckligen skall framgå vilken betydelse domstolens avgörande i skadeståndsmål skall tillmätas vid bestämmande av ersättning som betalas av statsmedel.

3.3. Beredningen av propositionen

De föreslagna ändringar, med undantag av förslaget gällande statskontorets rätt till information, grundar sig på den beredning som utförts av en arbetsgrupp som justitieministeriet tillsatte den 28 februari 1995. I arbetsgruppen, som hade till uppgift att utarbeta lagförslag för avhjälpan av de missförhållanden som uppdagats i samband med tillämpningen av brottsskadelagen, fanns företrädare för statskontoret, Finlands Advokatförbund, Föreningen för mental hälsa i Finland r.f., telefonjouren för brottsoffer (Rikosuhripäivystys), som upprätthålls av ett flertal organisationer tillsammans, samt Tukinainen, kriscentret för våldtagna kvinnor, som hör under Unionen, Kvinnosaksförbundet i Finland r.f.

Remissutlåtande om betänkandet lämnades av finansministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, försäkringsdomstolen, statskontoret, Finlands Advokatförbund, Finlands Juristförbund, Försäkringsbolagens Centralförbund r.f., Konsumenternas försäkringsbyrå, Föreningen för mental hälsa i Finland r.f. samt Finlands Röda Kors. Största delen av remissinstanserna gav arbetsgruppens förslag sitt stöd. Av utlåtandena har utarbetats ett sammandrag vid justitieministeriet.

Slutberedningen av propositionen har skett utifrån remissutlåtandena som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet.

4. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

I propositionen föreslås att ersättningsystemet för brottsskador skall utvidgas till att omfatta ersättning för lidande som i vissa fall skall kunna betalas till en närstående person till den som har omkommit. Om förutsättningarna för en närståendes rätt till ersättning för lidande skall föreskrivas i skadeståndslagen. En regeringsproposition om ändring av skadeståndslagen (RP 116/1998 rd) har avlåtits till Riksdagen i samband med denna proposition.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 1999 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

Lagens rubrik. Lagens rubrik föreslås bli ändrad till brottsskadelag, som motsvarar vedertagen praxis.

2 a §. Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 2 mom., enligt vilket brottsskadelagen enligt ersättningsmyndighetens prövning i enskilda fall skall kunna tillämpas på personskada till följd av brott som har begåtts utomlands också när ersättning inte kan betalas med stöd av huvudregeln i 1 mom. Eftersom beviljande av ersättning skall vara beroende av prövning, kan av statsmedel i stället för full ersättning betalas partiell ersättning.

I bestämmelsen skall uttryckligen nämnas sådana faktorer, som ersättningsmyndigheten speciellt skall beakta när den prövar ersättningsansökan. Sådana faktorer är brottets nära anknytning till Finland, det nära sambandet mellan gärningsmannen och den person mot vilken brottet har riktats, skadans art samt den skadelidandes möjlighet att erhålla ersättning från annat håll.

Vid bedömningen av brottets anknytning till Finland skall särskild betydelse tillmätas den geografiska anknytningen till Finland. Exempelvis ett brott som har begåtts ombord på ett fartyg under en kryssning som börjat och slutat i en finsk hamn kan antas ha en nära anknytning till Finland, även om fartyget när gärningen begicks befann sig utanför finskt territorialvatten. Vid sidan av geografisk anknytning kan även andra faktorer som har samband med Finland vara av betydelse, t.ex. det faktum att den mot vilken brottet har riktats har deltagit som medlem i en finländsk grupp på en resa som arrangerats från Finland.

I vissa fall kan det vara motiverat att av statsmedel betala ersättning på grund av det nära förhållandet mellan gärningsmannen och den person mot vilken brottet har riktats. På denna grund kan det bli aktuellt att betala ersättning i synnerhet för personskador som orsakats genom familjevåld, i fråga om vilka det i allmänhet inte är rimligt att tillmäta avgörande betydelse vid det om våldet utövats i Finland eller utomlands.

Om personskadan till följd av brott som har begåtts utomlands är allvarlig, kan det

med beaktande av de mål som uppställts för brottsskadesystemet vara motiverat att av statsmedel betala ersättning till en person som varaktigt bor i Finland, även om brottet inte har någon nära anknytning till Finland eller det inte är fråga om ett brott i samband med familjevåld. Betalning av ersättning kan komma i fråga t.ex. när den skadelidande på grund av de skador som åsamkats honom genom brott blir tvungen att stanna utomlands för att vårdas på sjukhus en längre tid och den skadelidande inte har möjlighet att erhålla medel för vårdkostnaderna från annat håll.

Den ersättning som betalas av statsmedel med stöd av brottsskadelagen är till natur sekundär: ersättning utges inte till den del den skadelidande erhåller ersättning från annat håll. I enlighet med denna princip kan man i allmänhet förutsätta, att den som lidit skada utomlands i första hand söker ersättning inom ramen för ersättningssystemet för brottsskador i den stat där brottet har begåtts eller till vilken fallet av annat skäl har närmare anknytning. Detta är också utgångspunkten i den europeiska konventionen om ersättning åt offer för våldsbrott. Ersättningsmyndigheten skall när den prövar grunderna för beviljning av ersättning också beakta vilka möjligheter ersättnings sökanden har att erhålla ersättning på grundval av ett ersättningssystem för brottsskador i en annan stat, annat utländskt ersättningssystem eller en försäkring. Också när det gäller ersättningsbarheten hos skador som uppkommit utomlands skall det skadestånd som den skadelidande erhåller av gärningsmannen tillmätas betydelse i enlighet med den princip som anges i 3 § 3 mom. brottsskadelagen endast till den del faktiskt skadestånd har erhållits.

Paragrafens gällande 2 mom., som gäller förvägran av ersättning eller inställande av dess utbetalning, föreslås bli ett nytt 3 mom. Samtidigt skall bestämmelsen justeras genom att det hänvisas förutom till 1 mom. även till det nya 2 mom. En ersättning som beviljats med stöd av 2 mom. skall således också kunna förvägras eller dess utbetalning inställas, om den skadelidande stadigvarande flyttar utomlands sedan brottet begåtts.

6 a §. Med stöd av paragrafen skall en

närstående person till den som har omkommit i vissa fall ha rätt att av statsmedel få ersättning för det lidande som dödsfallet föranlett. I paragrafens 1 mom. hänvisas till 4 a § skadeståndslagen, i vilken föreskrivs om förutsättningarna för beviljande av ersättning. Den ersättning som betalas för lidande påverkar inte en närstående persons rätt till ersättning för personskada och den ersättning som betalas för lidande tas heller inte i beaktande vid beräkningen av maximibeloppet för personskada enligt 7 §.

Enligt paragrafens 2 mom. kan av statsmedel betalas högst 20 000 mark till en närstående person för lidande. Den som är berättigad till ersättning kan naturligtvis av den ersättningsskyldige kräva den andel som ersättningen i enlighet med brottsskadlagen inte täcker.

14 §. Enligt paragrafens 1 mom. beviljas och utbetalas ersättning i enlighet med brottsskadlagen av statskontoret. Det föreslås att i bestämmelsen uttryckligen skall konstateras att statskontoret inte är bundet av det avgörande som domstolen eventuellt meddelat i skadestandsfrågan. Statskontoret får däremot inte befatta sig med domstolens straffrättsliga bedömning av saken, dvs. med frågan om den gärning som avses i åtalet skall anses utgöra ett brott eller inte och vilket brottsrekvisit gärningsbeskrivningen eventuellt uppfyller. Den föreslagna bestämmelsen fastställer gängse praxis.

Statskontoret skall enligt bestämmelsen både kunna bedöma de allmänna förutsättningarna för ersättningsskyldighet och med avvikelse från domstolens avgörande fastställa storleken på den ersättningsbara skadan. På basis av gängse praxis kan det dock konstateras att statskontoret i regel iakttar domstolens avgörande också i fråga om bedömningen av de allmänna förutsättningarna för ersättningsskyldighet. Till exempel orsakssammanhanget mellan den brottsliga gärningen och den uppkomna skadan bedöms i allmänhet inte med avvikelse från domstolens avgörande. På grund av sakens natur kan en lösning som avviker från domstolens avgörande i allmänhet heller inte anses vara motiverad till denna del. En annan sak är att ersättningsmyndigheten speciellt när det gäller prövningen av ersättningens storlek utgående från förtjänsbortfall kan stanna för att någon ersättningsbar skada över huvud taget inte har inträffat. Detta grundar sig på statskontorets vedertagna sätt

att räkna ut inkomstbortfall, som i enskilda fall kan avvika från det sätt på vilket domstolen i enlighet med skadeståndslagen bedömt det ersättningsbara inkomstbortfallet.

16 §. I paragrafens 3 mom. föreslås ingå en bestämmelse om att statskontoret utan hinder av bestämmelserna om hemlighållande av handlingar skall ha rätt att få tillgång till de handlingar som finns hos domstolen och som behövs för att statskontoret skall kunna utreda och avgöra brottsskadefrågan. Statskontoret skall dock allt jämt inte ha någon skyldighet att skaffa handlingarna från domstolen, utan som huvudregel gäller att ersättningssökanden uppmanas att komplettera sin ansökan.

27 a §. I paragrafen föreslås en justering av maximibeloppen på de ersättningar som utbetalas med stöd av brottsskadlagen. Till bestämmelsen föreslås bli fogad en hänvisning till 6 a § 2 mom., i vilket föreskrivs om maximibeloppet av den ersättning som betalas på grund av lidande till en närstående person till den omkomne. Den övre gränsen föreslås i likhet med de övriga maximibeloppen om vilka bestäms i brottsskadlagen bli justerad genom förordning vart tredje år i motsvarighet till förändringen av penningvärdet.

Ikraftträdelsebestämmelse. Enligt övergångsbestämmelsen i ikraftträdelsebestämmelsens 2 mom. skall de föreslagna bestämmelserna endast tillämpas på ersättning för sådan skada som åsamkats genom ett brott som har begåtts efter lagens ikraftträdande. Tidpunkten för brottets begående är avgörande med tanke på lagvalet.

I övergångsbestämmelsen som ingår i ikraftträdelsebestämmelsens 3 mom. anges när maximibeloppen av ersättning enligt brottsskadlagen skall justeras följande gång. Utan någon uttrycklig bestämmelse om justeringstidpunkten justeras maximibeloppen enligt 7 och 10 § i lagen följande gång vid ingången av år 2000, maximibeloppen enligt 5 § 1 mom. och 5 a § vid ingången av år 2001 samt det föreslagna maximibeloppet i 6 a § 2 mom. tre år efter den föreslagna lagens ikraftträdande. Det vore ändamålsenligt att samtidigt justera samtliga maximibelopp som enligt brottsskadlagen skall justeras vart tredje år. Som justeringstidpunkt föreslås ingången av år 2000, dvs. den tidpunkt när de i 7 och 10 § angivna maximibeloppen skall justeras enligt gällande lag.

2. Närmare bestämmelser

Avsikten är att 10 § förordningen om ersättning för brottsskador av statsmedel (198/1974) skall ändras så att statskontoret i regel av den av justitieministeriet tillsatta brottsskadenämnden skall begära utlåtande om en ansökan som grundar sig på 2 a § 2 mom. eller 6 a § som föreslås bli fogade till brottsskadelagen. Samtidigt skall förordningens rubrik ändras till brottsskadeförordning.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som den lag om ändring av skadeståndslagen som föreslås i regeringens proposition (RP 116/1998 rd). Lagen kan inte sättas i kraft i föreslagen form förrän lagen om ändring av skadeståndslagen träder i kraft, eftersom man i den nu föreslagna lagen hänvisar till den bestämmelse som föreslås bli fogad till skadeståndslagen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 21 december 1973 om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/1973) lagens rubrik, 2 a § 2 mom., 14 § 1 mom. och 27 a §,

av dessa 2 a § 2 mom. sådant det lyder i lag 63/1984, 14 § 1 mom. sådant det lyder i lag 133/1987 och 27 a § sådan den lyder i lag 194/1997, samt

fogas till 2 a §, sådan den lyder i nämnda lag 63/1984, ett nytt 2 mom., varvid det ändrade 2 mom. blir 3 mom., samt till 16 §, sådan den lyder i lag 916/1985 och i nämnda lag 133/1987, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 6 a § som följer:

Brottsskadelag

2 a §

För personskada till följd av brott som har begåtts utom Finland kan enligt prövning betalas ersättning även i andra fall än de som avses i 1 mom., om betalning av ersättning skall anses vara motiverad särskilt med beaktande av brottets nära anknytning till Finland, det nära förhållandet mellan gärningsmannen och den person som brottet riktades mot, skadans art samt den skadelidandens möjlighet att få ersättning från annat håll.

Om den skadelidande varaktigt flyttat utomlands sedan ett i 1 eller 2 mom. avsett brott har begåtts, kan ersättning förvägras eller dess utbetalning inställas.

6 a §

Till en närstående till den som har omkommit betalas ersättning för lidande till följd av dödsfallet enligt de förutsättningar som anges i 5 kap. 4 a § skadeståndslagen (412/1974).

Ersättningen som betalas till en ersättningsberättigad med stöd av denna paragraf får inte vara större än 20 000 mark.

14 §

Ersättningen beviljas och utbetalas av statskontoret. Vid beviljande av ersättning är statskontoret inte bundet av domstolens avgörande i skadestandsfrågan.

16 §

Statskontoret har utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt rätt att på begäran få sådana handlingar av domstolen som den förfogar över och som statskontoret behöver för att utreda och avgöra ersättningsfrågan.

27 a §

Ovan i 5 § 1 mom., 5 a § och 6 a § 2 mom. samt i 7 och 10 § nämnda belopp justeras vart tredje år genom förordning i motsvarighet till förändringen i penningvärdet.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Lagens 2 a § 2 mom. och 6 a § tillämpas inte på ersättning för skada till följd av brott som har begåtts innan denna lag träder i kraft.

De belopp som nämns i 5 § 1 mom., vart tredje år genom en förordning som 5 a §, 6 a § 2 mom. samt 7 och 10 § justeras vid ingången av år 2000 och därefter utfärdas med stöd av 27 a §.

Helsingfors den 18 september 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Jussi Järventaus*

Lag

om ändring av lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 21 december 1973 om ersättning för brottsskador av statsmedel (935/1973) lagens rubrik, 2 a § 2 mom., 14 § 1 mom. och 27 a §, av dessa 2 a § 2 mom. sådant det lyder i lag 63/1984, 14 § 1 mom. sådant det lyder i lag 133/1987 och 27 a § sådan den lyder i lag 194/1997, samt fogas till 2 a §, sådan den lyder i nämnda lag 63/1984, i lagen ett nytt 2 mom., varvid det ändrade 2 mom. blir 3 mom., samt till 16 §, sådan den lyder i lag 916/1985 och i nämnda lag 133/1987, ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 6 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Lagen om ersättning för brottsskador av statsmedel

Brottsskadelag

2 a §

Om den skadelidande varaktigt flyttat utomlands sedan ett i 1 mom. avsett brott har begåtts, kan ersättning förvägras eller dess utbetalning inställas.

För personskada till följd av brott som har begåtts utom Finland kan enligt prövning betalas ersättning även i andra fall än de som avses i 1 mom., om betalning av ersättning skall anses vara motiverad särskilt med beaktande av brottets nära anknytning till Finland, det nära förhållandet mellan gärningsmannen och den person som brottet riktades mot, skadans art samt den skadelidandens möjlighet att få ersättning från annat håll.

Om den skadelidande varaktigt flyttat utomlands sedan ett i 1 eller 2 mom. avsett brott har begåtts, kan ersättning förvägras eller dess utbetalning inställas.

6 a §

Till en närstående till den som har omkommit betalas ersättning för lidande till följd av dödsfallet enligt de förutsättningar som anges i 5 kap. 4 a § skadeståndslagen (412/1974).

Ersättningen som betalas till en ersättningsberättigad med stöd av denna paragraf får inte vara större än 20 000 mark.

14 §

Ersättningen beviljas och utbetalas av statskontoret.

14 §

Ersättningen beviljas och utbetalas av statskontoret. Vid beviljande av ersättning är statskontoret inte bundet av domstolens avgörande i skadestandsfrågan.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Statskontoret har utan hinder av bestämmelserna om tystnadsplikt rätt att på begäran få sådana handlingar av domstolen som den förfogar över och som statskontoret behöver för att utreda och avgöra ersättningsfrågan.

27 a §

Ovan i 5 § 1 mom. samt i 5 a, 7 och 10 § nämnda belopp justeras vart tredje år genom förordning i motsvarighet till förändringen i penningvärdet.

27 a §

Ovan i 5 § 1 mom, 5 a § och 6 a § 2 mom. samt i 7 och 10 § nämnda belopp justeras vart tredje år genom förordning i motsvarighet till förändringen i penningvärdet.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Lagens 2 a § 2 mom. och 6 a § tillämpas inte på ersättning för skada till följd av brott som har begåtts innan denna lag träder i kraft.

De belopp som nämns i 5 § 1 mom., 5 a §, 6 a § 2 mom. samt 7 och 10 § justeras vid ingången av år 2000 och därefter vart tredje år genom en förordning som utfärdas med stöd av 27 a §.

